

Kazimierz Lubiński

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 17 października 1995 r. III CZP 143

Palestra 40/11-12(467-468), 205-210

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GLOSY

■ Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 17 października 1995 r.

III CZP 143/95*

Teza głosowanej uchwały brzmi:

„Osobą trzecią w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c. nie jest osoba, przeciwko której jako dłużnikowi skierowana została egzekucja”.

1. Sama teza głosowanej uchwały nie nasuwa zastrzeżeń, ale teza ta całkowicie nie oddaje istoty zagadnienia prawnego rozstrzygniętego przez Sąd Najwyższy, które wyłoniło się w toku postępowania z powództwa ekscydencyjnego osoby, przeciwko której skierowano egzekucję, mimo że nie była ona według tytułu wykonawczego dłużnikiem. Osoba ta początkowo podjęła próbę obrony merytorycznej w drodze powództwa opozycyjnego z art. 840 k.p.c., które zmieniła następnie na powództwo ekscydencyjne z art. 841 § 1 k.p.c.

Trafność twierdzenia, że na tle okoliczności komentowanej sprawy chodzi w gruncie rzeczy o osobę, która nie była według tytułu wykonawczego dłużnikiem, ale przeciwko której skierowano egzekucję i która sprzeciwiła się egzekucji, potwierdza też pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu głosowanej uchwały, że osobie takiej przysługuje akcja z art. 825 pkt 3 k.p.c. Według tego przepisu organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub w części na wniosek, jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego. W okolicznościach tej konkretnej sprawy zastosowanie ma jednak pierwszy, a nie drugi człon pkt. 3 art. 825 k.p.c., skoro egzekucję skierowano przeciwko osobie, której nazwa nie była identyczna z nazwą dłużnika.

W uchwale tej Sąd Najwyższy uznaje za dłużnika egzekwowanego osobę, przeciwko której prowadzone jest postępowanie egzekucyjne, gdy w gruncie rzeczy dłużnikiem egzekwowanym jest osoba wskazana w tytule wykonawczym jako zobowiązana do świadczenia, przeciwko której wszczęto postępowanie egzekucyjne¹.

* Opublikowana w OSNC 1996, z. 2, poz. 24.

Tak więc istota problemu sprowadza się m. zd. do odpowiedzi na pytanie, czy za osobę trzecią w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c. może być uznana osoba, która nie jest według tytułu wykonawczego dłużnikiem, ale przeciwko której skierowana została naruszająca jej prawa egzekucja w sprawie, w której w ogóle nie wszczęto i nie prowadzi się egzekucji przeciwko innej osobie wymienionej jako dłużnik w tytule wykonawczym.

Tymczasem według tezy głosowanej uchwały osobą trzecią w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c. nie jest osoba, przeciwko której **jako dłużnikowi** skierowana została egzekucja. Oczywiście tej tezy wynika z faktu, że środkiem obrony merytorycznej takiej osoby jest powództwo opozycyjne z art. 840 k.p.c., przy pomocy którego zwalcza ona jako dłużnik egzekwowane roszczenie, żądając pozbawienia w całości lub w części tytułu wykonawczego wykonalności². Uprawnionym do wytoczenia takiego powództwa jest każda osoba określona w tytule wykonawczym jako dłużnik, ponieważ powództwo to można wytoczyć jeszcze przed wszczęciem egzekucji. Powództwo z art. 841 k.p.c. osoba trzecia może wytoczyć tylko po wszczęciu egzekucji, jeśli skierowana została ona do przedmiotu tej osoby i narusza jej prawa³. Nie ma, rzecz jasna, statusu takiej osoby trzeciej w rozumieniu art. 841 k.p.c. osoba przeciwko której jako dłużnikowi wskazanemu w tytule wykonawczym prowadzona jest egzekucja. Osoba ta posiada w tym wypadku status strony postępowania egzekucyjnego. Nie może ona zatem korzystać z powództwa do wytoczenia którego uprawniona jest wyłącznie osoba trzecia.

2. W sprawie, w której zapadło głosowane orzeczenie, egzekucję skierowano przeciwko osobie, która nie była według klauzuli wykonalności dłużnikiem. Wynikało to z faktu niewłaściwego oznaczenia przez powoda w pozwie strony pozwanej w procesie cywilnym o zasądzenie świadczenia. Strona powodowa uczyniła to w ten sposób, że określiła cechy identyfikacyjne pozwanego nazwą stanowiącą zbitkę nazewniczą dwóch – i to w dodatku źle dobranych – podmiotów, niezależnych od siebie osób prawnych. W rezultacie taką też nazwą oznaczono dłużnika najpierw w tytule egzekucyjnym, a następnie w klauzuli wykonalności.

Generalnie wytoczenie powództwa przeciwko osobie, która nie posiada w sprawie legitymacji procesowej biernej, może być wynikiem błędu powoda albo co do okoliczności faktycznych albo co do okoliczności prawnych sprawy⁴.

Pierwszy rodzaj błędu wchodzi w grę, gdy strona powodowa w sposób niepełny lub wieloznaczny określa cechy identyfikacyjne pozwanego podmiotu, które uniemożliwiają jego identyfikację. Sposób skonwalidowania tego błędu uzależniony jest od dalszego przebiegu procesu cywilnego.

Jeśli pozew, mimo błędnego określenia strony pozwanej, zostanie ostatecznie doręczony właściwemu według woli powoda podmiotowi, istnieje wyłącznie potrzeba sprostowania oznaczenia strony pozwanej poprzez uzupełnienia lub konkretyzację pierwotnego oznaczenia, np. uzupełnienia imienia i miejsca zamieszkania osoby fizycznej, czy nazwy i siedziby podmiotu nie będącego osobą fizyczną⁵.

O wiele bardziej komplikuje się sytuacja, w której pozew w wyniku błędnego określenia strony pozwanej zostanie doręczony niewłaściwemu według woli powoda podmiotowi. W tym wypadku sprostowanie oznaczenia strony pozwanej obejmować musi nie tylko konkretyzację pierwotnego oznaczenia strony, ale i zmianę strony na osobę, która powinna być w sprawie stroną pozwaną⁶.

Z kolei błąd co do okoliczności prawnych występuje wówczas, gdy okoliczności faktyczne znane są powodowi, ale sądzi on błędnie, że odpowiedzialnym w stosunku do niego jest inny podmiot aniżeli ten, na którym spoczywa rzeczywiście ten obowiązek w świetle obowiązujących przepisów prawa⁷. Braki legitymacji procesowej w tym zakresie podlegają konwalidacji w trybie podmiotowych przekształceń powództwa (art. 194 § 1–3 k.p.c.). Powód może jednak cofnąć pozew przeciwko podmiotowi wadliwie pozwanemu, a następnie wytoczyć nowe powództwo przeciwko właściwemu podmiotowi⁸. W każdym bądź razie nieskonwalidowany brak legitymacji procesowej prowadzi ostatecznie do oddalenia przez sąd powództwa.

W komentowanej sprawie strona powodowa popełniła, jak się wydaje, błąd co do okoliczności faktycznych sprawy. Błąd ten nie został skonwalidowany przez powoda przed wydaniem przez sąd wyroku zaocznego zasądzającego świadczenie w drodze uzupełnienia lub konkretyzacji pierwotnego w pozwie oznaczenia pozwanego. Przedstawione też w uzasadnieniu głosowanego orzeczenia okoliczności sprawy wskazują na to, że nie doszło do skonwalidowania tego braku w drodze doręczenia ostatecznie wyroku osobie, która powinna być według woli powoda stroną pozwaną. Skonwalidowanie takiego błędu powoda po wydaniu przez sąd wyroku w drodze sprostowania lub wykładni orzeczenia było, rzecz jasna, niedopuszczalne. Z kolei konwalidacja tego błędu przed wydaniem przez sąd instancji wyroku mogło nastąpić w wyniku uzupełnienia lub konkretyzacji przez powoda pierwotnego oznaczenia pozwanego, a następnie zmiany strony pozwanej w wyniku podmiotowego przekształcenia powództwa.

3. Nieprawidłowości w określeniu po stronie biernej podmiotowego zakresu procesu ujawniły się następnie z całą mocą w toku egzekucji prowadzonej przeciwko osobie, która nie uzyskała w tej sprawie na podstawie tytułu wykonawczego statusu dłużnika i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji. Osoba ta podjęła najpierw próbę obrony

merytorycznej w trybie powództwa opozycyjnego, które zmieniła następnie na powództwo ekscydencyjne. W obu wypadkach osoba ta skorzystała z niewłaściwych, z punktu widzenia jej pozycji prawnej, środków ochrony jej praw w toku postępowania egzekucyjnego. Nie mając statusu dłużnika określonego w tytule wykonawczym nie była ona uprawniona do wytoczenia powództwa opozycyjnego z art. 840 k.p.c. Natomiast w drugim wypadku nie posiadając statusu osoby trzeciej – w rozumieniu art. 841 k.p.c. – nie była uprawniona do wytoczenia na podstawie tego przepisu powództwa ekscydencyjnego, ale kwestia ta wymaga bliższego rozważenia, w celu ustalenia pojęcia osoby trzeciej w rozumieniu art. 841 k.p.c.

Punktem wyjścia dla tych rozważań powinno być stwierdzenie, że art. 841 § 1 i 2 k.p.c. obejmuje sytuację, w której egzekucja wszczęta i prowadzona jest przeciwko dłużnikowi określonemu w tytule wykonawczym, ale w jej ramach nastąpiło zajęcie przedmiotu osoby trzeciej, które narusza jej prawa⁹. Osoba ta nie jest stroną postępowania egzekucyjnego i posiada w tym postępowaniu status osoby trzeciej. Może ona zatem w trybie tego powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeśli skierowana do niego egzekucja narusza jej prawa. W wypadku, w którym dłużnik zaprzecza prawu osoby trzeciej jako powoda, powinna ona na mocy art. 841 § 2 k.p.c. pozwać, oprócz wierzyciela, również dłużnika. Oznacza to, że przepis ten wymaga, w wypadku powództwa osoby trzeciej z art. 841 § 1 k.p.c., istnienia w postępowaniu egzekucyjnym nie tylko wierzyciela, ale i dłużnika. U podstaw bowiem sądowego postępowania egzekucyjnego leży zasada dwustronności. Zakłada ona istnienie dwóch przeciwstawnych sobie stron. W braku więc dłużnika, jako jednej ze stron postępowania egzekucyjnego, spełnienie przez osobę trzecią, na co trafnie zwraca uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu głosowanej uchwały, warunku z § 2 art. 841 k.p.c. byłoby niemożliwe.

W rezultacie w określeniu osoby trzeciej z art. 841 k.p.c. nie wystarczy stwierdzenie, że osobą taką jest poza dłużnikiem wymienionym w tytule wykonawczym „(...) każda osoba, której prawa zostały naruszone w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym na jego podstawie”¹⁰. Określenie takiej osoby nie powinno też eliminować ze swojego zakresu określonego tytułem wykonawczym wierzyciela, na rzecz którego prowadzona jest egzekucja, skoro osoba trzecia wytaczając powództwo ekscydencyjne musi pozwać wierzyciela, a także dłużnika, gdy zaprzecza on prawu powoda.

W uwzględnieniu tych uwag osobą trzecią w rozumieniu art. 841 k.p.c. jest poza wierzycielem lub dłużnikiem jako stronami postępowania egzekucyjnego określonymi w tytule wykonawczym albo tytule z nim zrównany każda inna osoba, której prawa w toku skierowanej

przeciwko dłużnikowi egzekucji zostały naruszone w wyniku zajęcia przedmiotu takiej osoby.

Tak więc na postawione na wstępie glosy pytanie o to, kto nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 841 k.p.c. stwierdzić należy, że nie ma takiego statutu osoba, która nie jest według tytułu wykonawczego dłużnikiem, ale przeciwko której skierowana została egzekucja w sprawie, w której nie jest wszczęta i prowadzona egzekucja przeciwko dłużnikowi oznaczonemu w tytule wykonawczym. Osobie takiej nie przysługuje powództwo z art. 841 § 1 k.p.c., ale specjalny środek prawny z art. 825 pkt 3 k.p.c. w postaci wniosku o umorzenie egzekucji. W tym bowiem wypadku egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji. Osoba ta powinna zatem zgłosić wniosek o umorzenie egzekucji do właściwego organu egzekucyjnego, a więc na tle okoliczności komentowanej sprawy do komornika prowadzącego egzekucję. W wypadku oddalenia przez komornika takiego wniosku osobie tej przysługuje skarga na czynności komornika (art. 767 § 1 k.p.c.). W razie zaś oddalenia przez sąd takiej skargi na postanowienie sądu w tym przedmiocie przysługuje takiej osobie zażalenie (art. 767 § 3 w zw. z art. 828 k.p.c.). Przepis bowiem art. 828 k.p.c. ze względu na swoją stylizację, a zwłaszcza zwrot „postanowienie sądu co do (...)”, przewiduje zażalenie zarówno na postanowienie o umorzeniu postępowania, jak i oddaleniu wniosku o umorzenie postępowania¹¹. Przyjąć też należy, że zażalenie to przysługuje bez względu na to, czy o umorzeniu postępowania orzekał sąd jako organ egzekucyjny czy też jako organ nadzoru w wyniku skargi na czynności komornika¹².

4. W sumie osoba, która nie jest według tytułu wykonawczego dłużnikiem, ale przeciwko której skierowano egzekucję i która sprzeciwia się prowadzeniu egzekucji, nie jest pozbawiona środków ochrony swoich praw w toku postępowania egzekucyjnego i w tych wszystkich wypadkach, w których nie doszło w ogóle do skierowania egzekucji przeciwko określonemu w tytule wykonawczym dłużnikowi. Środki te muszą być jednak adekwatne do pozycji prawnej osoby, która nie jest dłużnikiem. Z tego punktu widzenia nie jest ona uprawniona ani do wytoczenia powództwa opozycyjnego z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., ani też ekscydencyjnego z art. 841 § 1 k.p.c. Natomiast uprawniona jest do zgłoszenia wniosku o umorzenie prowadzonej przeciwko niej egzekucji sądowej.

Tak więc krótka teza glosowanej uchwały, o ile miałyby właściwie oddawać istotę zagadnienia prawnego rozstrzygniętego przez Sąd Najwyższy, powinna m. zd. brzmieć: „Osoba, która nie jest według tytułu wykonawczego dłużnikiem, ale przeciwko której, a nie dłuż-

nikowi, wszczęta i prowadzona jest egzekucja, nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 841 k.p.c.”.

Kazimierz Lubiński

Przypisy:

¹ E. Wengerek: *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 102. Por. też w kwestii pojęcia strony i innych uczestników postępowania egzekucyjnego J. Jankowski: *Uczestnicy sądowego postępowania egzekucyjnego*, Łódź 1994, s. 7 i n.; K. Lubiński: *Uczestnicy sądowego postępowania egzekucyjnego*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1994, z. 5, s. 5 i n. oraz Z. Szczurek (w.): *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych. Praca zbiorowa pod red. Z. Szczurka*, Sopot 1995, s. 174 i n.

² Blżej E. Wengerek: *Przeciwegzekucyjne powództwa dłużnika*, Warszawa 1967, s. 7 i n.

³ Blżej F. Zedler: *Powództwo o zwolnienie od egzekucji*, Warszawa 1972, s. 7 i n.

⁴ J. Jodłowski (w.): *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem. Praca zbiorowa pod red. J. Jodłowskiego, K. Piaseckiego*, Warszawa 1989, t. I, s. 325 i n.

⁵ S. Włodyka: *Podmiotowe przekształcenie powództwa*, Warszawa 1968, s. 33 i n.

⁶ Tamże.

⁷ J. Jodłowski: op. cit., s. 325 i n.

⁸ Por. J. Mokry: *Odwołalność czynności procesowych w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1973, s. 141 i n.

⁹ F. Zedler: op. cit., s. 17 i n.

¹⁰ E. Wengerek: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1994, wyd. II, t. I, s. 368. Tak też Z. Świeboda: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1994, s. 139 oraz Sąd Najwyższy w uzasadnieniu głosowanej uchwały. Por. też definicje osoby trzeciej z art. 841 k.p.c. zaproponowane przez F. Zedlera: op. cit., s. 61 i K. Korzana: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 222.

¹¹ F. Zedler: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Toruń 1995, t. II, s. 208.

¹² E. Wengerek: *Postępowanie...*, op. cit., t. I, s. 313.